

John Searle'ün Bilinç Teorisinde Zihinsel Nedensellik Problemi ^[*]

The Problem of Mental Causation in John Searle's Theory of Consciousness

ASLI ÜNER KAYA

Gümüşhane University

Received: 15.03.2022 | Accepted: 11.12.2022

Abstract: Some philosophers of mind claim that non-reductionist physicalist theories of the mind cannot explain the causal interaction between consciousness and the physical world. The problem is about explaining how consciousness, which cannot be reduced to physical processes, interacts with the physical world without violating the laws of physics. John Searle claims to have solved the problem of mental causation in his theory of mind, which he calls Biological Naturalism, exhibiting a non-reductionist attitude. In this study, I aim to evaluate Searle's solution to the problem of mental causation. For this purpose, I will first touch on mental causation and how it is understood. Then, I will outline the problem and address the specific criticisms against non-reductionist physicalists. Finally, considering these criticisms, I will show under what conditions Searle's solution to the problem of mental causation can be accepted as correct.

Keywords: Theory of consciousness, mental causation, biological naturalism, exclusion argument, overdetermination.

Giriş

John Searle *Zihnin Yeniden Keşfi* (1992) isimli kitabında Biyolojik Doğalcılık olarak adlandırdığı yenilikçi ve etkili bir zihin teorisi geliştirdi. Etkilidir çünkü bilinç ile ilgili problemlere özel bir önem ya da statü atfetmeyecek onları bilimin diğer alanlarında, özellikle özel bilimlerde, karşımıza çıkabilecek ve çözümü mümkün problemler olarak ele alma eğilimindedir. Yenilikçidir çünkü bilincin öznel ve niteliksel karakterini koruyarak bilimsel dünya görüşümüz içine nasıl yerleştirebileceğimize dair önerilerde bulunur. Bu avantajları Biyolojik Doğalcılık'ı sorgulamaya değer bir zihin teorisi haline getirir.

Searle'ün temelde iki iddiası vardır: İlki, öznellik ve niteliksellik gibi indirgenemez özelliklere sahip olan bilince, beyin süreçleri neden olur. İkincisi, bilinçli durumlar nedensel olarak etkilidir. Bu iddialar Searle'ü zihinsel nedensellik problemiyle karşı karşıya bırakır. Zihinsel nedensellik problemi, fiziksel süreçlere indirgenemeyen bilincin, fizik yasalarını ihlal etmeden, fiziksel dünya ile nasıl etkileşime girdiğini açıklamaktaki güçlütür. Bu makale Searle'ün zihinsel nedensellik problemine, indirgemeci olmayan bir çerçevede sunduğu çözümün sorgulanmasıyla ilgilidir.

Makalede ilk olarak zihinsel nedensellikle ilgili probleminin detaylarını ele alacağım. Ardından Searle'ün bilinç teorisini ayrıntılı bir şekilde tanıtaacağım. Searle'ün bu problem karşısındaki pozisyonunu değerlendirebilmek adına ilk olarak onun “beynin bilince neden olduğunu bir gerçek olarak biliyoruz” iddiasını sorgulayacağım. Aslında bir gerçek olarak bildiğimiz tek şey beyin durumları ve bilinç durumları arasında bir tür korelasyon olduğudur. İki durum arasındaki korelasyon nedensellik için gereklidir ama yeterli değildir. Searle beyin süreçlerinin bilinçle bağlantılı olmaktan ziyade ona neden olduğuna dair kesin bir delil sunmaz. Ayrıca bu iddiasını nasıl test edilebileceğimize dair herhangi bir yöntem de önermez. Searle'ün nedensellikle ilgili iddiasını test etmek için en uygun modelin Woodward (2003) tarafından geliştirilen müdahaleci nedensellik modeli olduğunu iddia edeceğim. Sonuç olarak, müdahaleci nedensellik modelini kullansak bile beyin ve bilinç arasındaki ilişkinin nedensellik olarak yorumlanamayacağını göstereceğim.

İkinci olarak ise Searle'ün “zihinsel durumlar nedensel olarak etkilidir”

iddiasını sorgulayacağım. J. Kim tarafından geliştirilen dışlama argümanı (exclusion argument) yalnızca fiziksel durumların nedensel olarak etkili olduğunu ve zihinsel nedenlerin dışlanması gerektiğini öne sürer. Aksi takdirde etki, birden fazla neden (zihinsel ve fiziksel neden) tarafından belirlenmiş sayılır ki bu da indirgemeci olmayan fizikalistleri üstbelirlenim (overdetermination) problemiyle karşı karşıya bırakır. Konuyla ilgili temel amacım, Searle'ün dışlama problemine önerdiği çözümü değerlendirmektir. Searle'ün, beyin ve bilinç arasındaki ilişkiyi nedensel olarak kabul ettiği sürece üstbelirlenim sorunundan kurtulamayacağını, dolayısıyla dışlama problemine yönelik geçerli bir çözümünün de olmadığını göstereceğim.

1. Zihinsel Nedensellik ile İlgili Problem

Zihinsel nedensellik, zihinsel durumların diğer zihinsel durumları ve fiziksel durumları nedensel olarak etkilediği fikrini ifade eder. Günlük hayatımızda düşüncelerimiz, duygularımız, istek ve korkularımız gibi zihinsel durumlarımızın eylemlerimize neden olduğundan neredeyse hiç şüphe duymayız. Açlık hissim bir şeyler yememe neden olur, başım ağrıdığımda ağrı kesici içme davranışında bulunurum, bir filmi merak ediyor isem onu izlemek isterim ve bu isteğim de sinemaya gitmeme neden olur. Yalnızca günlük hayatta değil psikoloji ve ekonomi gibi bazı disiplinlerde de eylemlerimizin zihinsel durumlarımız tarafından belirlendiği varsayılır: Örneğin “psikologlar zihinsel imgelerin çevremizde akıllıca gezinmemize olanak sağladığını söyler. Ekonomistler finans piyasasındaki dalgalanmaları tüccarların gelecek ayki petrol fiyatına dair inançlarından yola çıkarak açıklar.” (D. Robb & J. Hell, 2019). Felsefede de eylemlerimizin istemsiz vücut hareketlerinden farklı olduğu ve yönelimsel olarak gerçekleştiği kabul edilir. Davidson'ın eylem teorisine göre (1980) bir failin sahip olduğu istek ve inançları onun eylemlerinin nedenidir. Buna göre eylemlerimiz istek ve inançlarımız vasıtasıyla açıklanır. Aksi takdirde istemsiz vücut hareketleri ile eylemlerimiz arasında ayrım yapmakta güçlük çekerdik. Bu ayrım bir fail olma, ahlaki ve epistemik sorumluluk, özgür irade gibi konuların da merkezinde yer alır. Öyle görünüyor ki zihinsel nedenselliğe dair varsayımlar hayatımızın her alanında mevcuttur. Zihin felsefecileri ise bunun mümkün olup olmadığını ya da nasıl mümkün olduğunu sorgular.

Zihinsel durumların nedensel etkililiği, bilince dair üç ontolojik kabülün sonucu olarak problemli bir hal alır. Bunlar:

- Bilinç, fiziksel olmayan bir tözdür.
- Bilinç, fiziksel olmayan bir özelliktir.
- Fiziksel süreçlere bir şekilde bağlı olan bilinç yine de fiziksel temeline indirgenemez.

Bu kabulleri içeren teoriler, sırasıyla töz düalizmi, nitelik düalizmi ve indirgemeci olmayan fizikalizm, bilincin indirgenemez öznel ve niteliksel karakterini koruyarak, fiziksel dünya ile nasıl etkileşime geçtiğini açıklamakta güçlük yaşarlar. Bu güçlüğü temelinde fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalı olduğu fikri yatmaktadır. Fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalı olması, fiziksel olayların nedensel açıklamalarını verebilecek fiziksel nedenlere sahip olduğumuz ve fiziksel dünyanın bu anlamda kapalı olduğunu ifade eder. Şöyle ki;

Herhangi bir fiziksel etkinin, yani bir nedene sahip olan fiziksel bir durumun, nedensel geçmişinin izini sürdüğünüzde fiziksel olmayan hiçbir şeye başvurmaya gerek kalmayacaktır. Fiziksel evren, sahip olduğu unsurların nedensel açıklamalarını sunmak için tüm kaynakları kendi içinde barındırır ve bu anlamda ‘tam’dır. (D. Robb & J. Heil, 2019)

Buna göre, fiziksel olayları açıklamak için fiziksel olmayan bir nedene ihtiyaç yoktur. Fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalı olduğu fikrini göz önünde bulundurarak yukarıda adı geçen teorilerin zihinsel nedensellik açıklamalarının neden problemli olduğuna kısaca değinmek faydalı olacaktır. Töz düalizmiyle başlayalım.

Her ne kadar zihin beden ilişkisinin doğasına dair tartışmalar Platon (*Phaedo*) ve Aristoteles’e (*De Anima*) kadar geri götürülebilse de problem açık bir şekilde ilk kez Descartes’in töz düalizminde kendini göstermiştir. Descartes’e göre, düşünen zihin yer kaplayan bedenden ayrı bir töz olmasına rağmen, aralarında nedensel bir etkileşim mevcuttur. Fakat zihin ile bedeni ontolojik olarak birbirinden ayrı tözler olarak düşündüğümüzde ortaya bazı tutarsızlıklar çıkar. Bohemya Prensesi Elizabeth geleneksel zihin beden problemini bir argüman içinde sunarak Descartes’in problemle yüzleşmesini sağlayan ilk kişidir. “Prensesin genel stratejisi, yer kaplamayan ve maddi olmayan bir şey olarak kabul edildiği sürece zihnin bedeni hareket

ettirmesinin olanaksızlığını göstermek için Descartes'in *Optics*'inde dile getirilen hareket anlayışını kullanmaya dayanıyor." (M. Bruce & S. Barbone, 2015, s.419). Şöyle ki;

İnsan ruhunun (o yalnızca düşünen bir özden başka bir şey olmadığı için) iradi eylemleri gerçekleştirirken bedeni nasıl belirleyebildiğini bana anlatmanızı rica ediyorum. Hareketin her belirlenmesi hareket eden şeyden gelen bir itmeden, onu hareket ettiren şeyin itirme tarzından, ya da hareketi sağlayan yüzey şekli ya da niteliğine bağlıdır gibi görünüyor. İlk iki koşul için ilişki, üçüncü için yayılma gerekiyor. Ruh kavramınızda yayılmayı bütünüyle dışlıyorsunuz ve maddi olmayan bir şeyle ilişki kurulması da pek uygun gibi görünmüyor. Bu nedenle Metafizik kitabınızinkinden daha özel bir biçimde ruh tanımını yapmanızı -yani kendi eylemlerinden ayrı olarak töz tanımı için düşünce belirtmenizi- rica ediyorum. (Aktaran; M. Bruce & S. Barbone, 2015, s.420).

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere Prenses Elizabeth, Descartes'in görüşündeki hatanın zihin-beden etkileşimi ile değil, daha çok onun ruh tanımıyla ilgili olduğunu düşünüyordu.

Descartes'in cevabı zihin ile beden arasındaki etkileşimin beyindeki epifiz bezinde gerçekleştiği idi. "Oysa epifiz bezi beynin fiziksel bir parçasıydı ve sunduğu açıklama hiçbir fiziksel niteliği bulunmayan zihnin beden ile nasıl etkileşime geçeceği soruna bir çözüm niteliğinde değildi." (Üner Kaya, 2021, s. 141). Descartes'in hiç kimseyi tatmin etmeyen başarısız açıklaması Leibniz, Spinoza, Malebranche gibi birçok filozofun felsefelerinin başlangıç noktası olurken aynı zamanda etkileşim problemini de felsefenin gündemine yerleştirdi. Zihin beden problemi olarak bilinen geleneksel problem iki töz arasındaki nedensel ilişkiyi ele alırken, problemin çağdaş versiyonu zihinsel özellikler ve fiziksel özellikler arasındaki ilişkiyi ele alır. Bu sebeple zihinsel özelliklerin nedensel rolüyle ilgili tartışmalar genellikle nitelik düalizmi ve indirgemeci olmayan fizikalizme yöneltile eleştirilerden kaynaklanmaktadır.

Nitelik düalizmine göre fiziksel beynin haricinde zihinsel bir töz yoktur. Nitelik dualistleri bu anlamda monisttir. Beynin sahip olduğu zihinsel özellikler vardır ve bunlar beynin fiziksel özelliklerine indirgenemez. Örneğin ağrı içinde olmak, birşeyden korkmak ya da kaygılanmak gibi zihinsel özellikler beynin fiziksel olmayan özellikleridir ve bilimsel olarak açıklana-

mazlar. D. Chalmers, (1995), T. Nagel (1974) ve C. McGinn (1989) literatürde nitelik dualisti olarak sınıflandırılır. Aralarında önemli farklar bulunmasına rağmen nitelik dualisleri de, tıpkı töz dualistleri gibi, zihinsel özelliklerin fiziksel özelliklere indirgenemeyeceğini ve zihnin tam bir fiziksel açıklamasının yapılamayacağını iddia ederler. Zihinsel özellikler için ayrı bir ontolojik alan açma çabalarından dolayı nitelik dualistleri de indirgenemez özelliklere sahip olan bilincin fiziksel dünya üzerindeki nedensel rolünü açıklamakta güçlük yaşarlar.

Son yıllarda zihin felsefesinde töz düalizmi ciddiye alınan bir görüş değildir nitelik düalizmini savunanların sayısı da giderek azalmaktadır. Fakat yine de zihinsel nedensellik indirgemeci olmayan fizikalistler için zorlu bir problem olarak kalmaya devam eder. İndirgemeci olmayan fizikalist teoriler 1970'lerden bu yana zihin felsefesindeki en popüler teorilerdir. Bu popüleritenin sebebi yaygın olarak savunulan üç görüşle uyumlu olmalarıdır: Bu görüşlerden ilki Hillary Putnam (1967) tarafından ortaya atılan ve Jerry Fodor (1974) tarafından geliştirilen çoklu gerçekleştirilebilirlik (*Multiple Realizability*) argümanıdır. Bu argüman zihinsel özelliklerin birbirinden farklı fiziksel sistemler tarafından çoklu gerçekleştirilebildiğini iddia ederken aynı zamanda zihinsel özelliklerin fiziksel özelliklerle özdeş olmadığını veya onlara indirgenemeyeceğini savunur. İkincisi; zihinsel özellikler fiziksel özelliklere bağlıdır (*supervene on*). Şöyle ki, zihinsel özelliklerde bir değişiklik gözlemlendiğinde fiziksel özelliklerde de buna karşılık bir değişiklik olması zorunludur (Davidson, 1970; Kim, 1984; D. Lewis, 1983). Bu anlamda zihinsel özellikler ile fiziksel özellikler arasında bir bağıntı veya korelasyon vardır. Üçüncü ve son olarak ise, zihinsel olaylar fiziksel olayların nedenleri veya etkileri olabilir. 'Çoklu gerçekleştirilebilirlik argümanı' indirgemeci olmayan fizikalistlerin indirgeme karşıtı tutumlarını güvence altına alırken 'bağlı olma argümanı' (*superveneince argument*) ise onları fizikalist zeminde tutar. Üç görüşe ek olarak, indirgemeci olmayan fizikalizm natüralist dünya görüşü ile de uyumludur ve hepsi bir arada düşünüldüğünde en popüler bilinç teorileri arasında yer almaları şaşırtıcı değildir.

İndirgemeci olmayan fizikalistler bütün olayların (*event*) fiziksel olduğunu kabul ederken aynı zamanda kompleks sistemlerin indirgenemeyen üst seviye özelliklere (*property*) sahip olduğu fikrini savunurlar. Bu teorilerin amacı bilincin öznel karakterini korumak ve içinde yaşadığımız fiziksel

dünyada ona bir yer açmaktır. İndirgemeci olmayan fizikalistler bilincin fiziksel süreçlere indirgenemese de bir şekilde beyin durumlarıyla bağlantılı olduğunu tikel özdeşlik (*token identity*), bağlı olma (*supervenience*) veya beliverme (*emergence*) gibi kavramlara başvurarak açıklamaya çalışırlar. Onları bilimsel dünya görüşüyle uyumlu hale getiren bu açıklama araçlarından dolayı zihinsel nedensellik ile ilgili tartışmalar çoğunlukla indirgemeci olmayan fizikalist teoriler arasında -onların lehine ya da aleyhine- cereyan etmektedir. Avantajlarına rağmen bu teorilerin de karşılaştığı bir güçlük vardır: Fiziksel süreçlere bağlı olsa da yine de onlara indirgenemeyen bilinç, fizik yasalarını ihlal etmeden fiziksel dünya ile nasıl nedensel etkileşime girebilir? İndirgemeci olmayan fizikalistler belirli (*token*) bir zihinsel olayın belirli bir fiziksel olayla özdeş olduğunu kabul etse de üst-seviye zihinsel özelliklerin (*type*) alt seviye-fiziksel özelliklere indirgenemeyeceği konusunda hem fiktirdir. O halde soru şu: Fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalı olduğu fikrini dikkate aldığımızda üst seviye zihinsel özelliklerin fiziksel dünya üzerindeki nedensel etkililiğini indirgemeci olmayan bir bağlamda nasıl açıklayabiliriz?

2. Dışlama Argümanı

Zihinsel özellikler fiziksel özelliklerden farklı ya da onlara indirgenemez kabul edildiğinde ikisi arasındaki nedensel ilişkiyi açıklamak problemli bir hal alır. Problem, Dışlama Argümanının (Exclusion Argument) da detaylı bir şekilde işlenmiştir. İndirgemeci olmayan fizikalistlerin zihinsel nedensellik açıklamalarına itiraz olarak J. Kim tarafından öne sürülen dışlama argümanı en temelde fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalı olduğu varsayımı ile zihinsel olanın -eğer fiziksel değilse veya ona indirgenemiyorsa- nedensel olarak etkisiz kalacağı endişesine dayanmaktadır (Kim, 2005, s.33-44). Kim'in nihai amacı bu itirazdan yola çıkarak indirgemeci olmayan fizikalist pozisyonun savunulamayacağını göstermektir. Kim'e göre, indirgemeci olmayan fizikalistler tek başına makul bir arada tutarsız aşağıdaki ilkeleri savunurlar:

- (1) Zihinsel nedensellik ilkesi: Zihinsel durumlar nedensel olarak etkilidir.
- (2) İndirgenemezlik ilkesi: Zihinsel neden fiziksel nedene indirgenemez, ondan farklıdır.

- (3) Fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalı olduğu ilkesi: Fiziksel olayların yeterli fiziksel nedenleri vardır.
- (4) Dışlama ilkesi: Üst-belirlenim durumu olmadığı sürece, hiçbir olay birden fazla yeterli nedene sahip olamaz. (Birden fazla yeterli neden olduğunda biri diğerini bir şekilde dışlar veya engeller.) (Kim, 2005, s.13-22).

Dışlama argümanı, bu dört ilkenin aynı anda doğru olamayacağını ve indirgemeci olmayan fizikalistlerin dört ilkenin birinden vazgeçmesi gerektiğini ileri sürer. Tutarsızlık çok açıktır: (2), (3) ve (4)'ü kabul etmek zihinsel nedensellik ilkesinin (1) reddiyle sonuçlanır. (1), (3), ve (4)'ü kabul etmek indirgenemezlik ilkesinden (2) vazgeçmeyi gerektirir. (1), (2), (4)'ü kabul etmek fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalı olduğu ilkesinden (3) vazgeçmeyi gerektirir. Son olarak (1), (2) ve (3)'ü kabul etmek ise dışlama ilkesinin (4) reddiyle sonuçlanır. Bu durumda indirgemeci olmayan fizikalistler hangi ilkedен vazgeçecekler?

J. Kim iki alternatif üzerinde durur. Birincisi; etkinin zihinsel ve fiziksel olmak üzere birden fazla nedene sahip olduğunu, yani nedensel üstbelirlenimi (*causal overdetermination*) kabul etmek (Kim, 2005, s.46-52). Fakat indirgemeci olmayan fizikalistler üstbelirlenimi kabul etmezler. Bunun sebepleri üzerinde durmak faydalı olacaktır. Birbirinden farklı tanımları bulunsa da üstbelirlenim genel olarak, etkinin, her biri o etkiyi meydana getirmek için yeterli iki veya daha fazla nedene sahip olduğu durumlarda ortaya çıkar. Bazı felsefeciler (Merrick 2001; Kim 1993, 1998, Sider 2003) üstbelirlenimin problemli olduğunu ve kabul edilemeyeceğini iddia ederler. Sider *What's So Bad About Overdetermination* (2003) isimli makalesinde üstbelirlenime karşı üç itirazda bulunur. Birincisi metafizik itirazdır. Buna göre üstbelirlenim nedenselliğin doğası ile uyumlu değildir. Diğer bir deyişle doğru bir nedensellik teorisi üstbelirlenimi dışarıda bırakmalıdır.

Tablo şu şekildedir: Nedensellik, bir etkinin potansiyel nedenleri arasında bölünmüş bir tür sıvı gibidir. Eğer bir potansiyel neden etkiyi meydana getirmek üzere harekete geçerse bu sıvı tükenmiş olur ve diğer hiçbir potansiyel neden harekete geçemez. (Sider, 2003, s.721)

Sider'ın ikinci itirazı rastlantısallıkla ilgilidir ve bu itirazı bir örnekle açık hale getirir:

Her ne zaman biri vurulsa, gerçekte birbirinden nedensel olarak bağımsız iki nişancının olduğunu düşünen bir paranoyak hayal edin. O bir hasta, ama neden böyle düşünüyor? Bunun bir sebebi (ama tek değil) bütün keskin nişancıların gerçekte aynı anda aynı yere ateş etmeleri şeklinde gelişen muazzam bir tesa-düf olurdu. Bu kusursuz düzenliliğin bir açıklamaya ihtiyacı olacaktı fakat ve-rilebilecek hiçbir açıklama yoktu. (Sider, 2003, s.722)

Buna göre eğer üstbelirlenim durumu düzenli olarak meydana geli-yorsa bunun sebebine dair tatmin edici bir açıklamamızın olması gerekir. Ancak bu yolla onu tesadüfi durumlardan ayırt edebiliriz.

Üçüncüsü epistemik itirazdır. Buna göre “üstbelirlenimi meydana ge-tiren şeylere inanmak için hiçbir sebebimiz yoktur.” (Sider, 2003, s.723). Eş deyişle, bir etkiyi açıklamak için tek bir neden yeterliyse, ikinci bir nedene inanmak veya ona başvurmak için herhangi bir sebep yoktur. Bu durumda ikinci neden gereksiz (*gratuitous*) olur ve Ockham'ın usturasına zarar verir. Üstbelirlenimi saçma (*absurd*) ve umutsuz bir girişim (*nonstarter*) olarak gö-ren Kim de (1998, s.65; 1993, s.281,354) fiziksel olmayan ikinci bir nedeni kabul etmenin fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalılığı ilkesine zarar ve-receğini düşünür (2005, s.50). Şunu da belirtmekte fayda var; felsefecilerin üstbelirlenim durumundan kaçınmak istemelerinin belki de en önemli se-bebi -fiziksel nedenin dışında- zihinsel nedeni kabul etmenin düalizm ile uyumlu bir pozisyon olmasıdır. Düalizm, bilimsel dünya görüşüne uygun olmadığı gerekçesiyle son yıllarda uzak durulan bir görüş haline gelmiştir. Hepsi bir arada düşünüldüğünde bu itirazlar felsefecilerinin zihinsel neden-sellik açıklamalarında üstbelirlenimden kaçınmalarına sebep olmuştur. So-nuç olarak indirgemeci olmayan fizikalistler Kim'in üzerinde durduğu ilk alternatifi –bu haliyle- reddederler.

Kim'in üzerinde durduğu ikinci alternatif, indirgemeci olmayan fizi-kalistlerin zihinsel nedensellik ilkesinden vazgeçerek epifenomenalizmi benimsemeleridir. Epifenomenalizm, zihinsel olayların fiziksel olaylardan kaynaklandığı ancak fiziksel olaylar üzerinde hiçbir nedensel etkisinin bu-lunmadığını iddia eden görüştür (Robinson, 2019). Buna göre, zihinsel özel-likler karmaşık sistemlerin etkisiz yan-ürünleridir. Fizikselden zihinselle doğru ilerleyen bir nedensel ilişki mevcut olsa da zihinsel olan fiziksel ola-nın üzerinde nedensel olarak etkisizdir. Bu görüşü benimseyen T. Huxley

(1874) zihinsel özellikleri lokomotifin, onun çalışmasına hiçbir katkısı bulunmayan, buhar düdüğüne benzetmiştir. Fakat indirgemeci olmayan fizikalistlere göre bilinci etkisiz bir yan ürün, bir epifenomen, olarak kabul etmek kendimizle ilgili tablonun çoğundan vazgeçmek anlamına gelir. Bu sebeple onlar birtakım argümanlardan yola çıkarak zihinsel nedensellik ilkesini savunmaya devam ederler. Bu argümanlardan ilki sağduyu argümanıdır. Buna göre, nerdeyse hepimiz inançlarımız, arzularımız ve seçimlerimizin davranışlarımız üzerinde etkili olduğunu düşünürüz. Elma yemek istediğimizde elma yeriz veya yağmur yağacağına inanıyorsak evden çıkmadan önce yanımıza bir şemsiye alırız. Bunun gibi birbirine benzeyen ortak deneyimlerimiz “zihinsel durumlarımızın davranışlarımız üzerinde nedensel bir etkisi olduğu” sonucunu destekler. İkincisi aşkın argümanlar (transcendental argument) sınıfında yer alan ahlaki sorumluluk argümanıdır. Aşkın argümanların yapısı şu şekildedir: “X, Y nin oluşmasının gerekli koşuludur. Bu durumda, Y oluştuğunda mantıksal olarak X’in de oluştuğu sonucu çıkar (Stern, 2019). Argümana göre, zihinsel nedensellik eylemlerimizle ilgili ahlaki sorumluluğumuzun oluşması için gerekli koşuldur. Ahlaki sorumluluğumuz vardır, o halde zihinsel nedenselliği kabul etmeliyiz. Üçüncüsü ise epistemik argümandır. Epistemik argüman da aşkın bir argüman çeşididir. Şöyle ki; bilgi gerekçelendirmeyi gerektirir, bu da zihinsel durumlarımızın inanç oluşturma sürecine nedensel olarak katkıda bulunmasını gerektirir. Bilgiye sahibiz. O halde, zihinsel durumlarımız nedensel olarak etkilidir.¹ Bu üç argüman felsefecilerin zihinsel nedensellik ilkesini desteklemek için literatürde en sık başvurdukları argümanlardır.

Özetlemek gerekirse indirgemeci olmayan fizikalistler yukarıda belirttiğim sebeplerden dolayı ne üstbelirlenimi ne de epifeomenalizmi kabul etmeye yanaşmazlar. Dolayısıyla zihinsel nedenselliği yukarıda saydığım dört ilkeyi aynı anda savunarak -üstbelirlenim ve epifenomenalizmle sonuçlanmadan- nasıl açıkladıklarını göstermekle yükümlüdürler. Bundan sonraki kısımda J. Searle’ün *Biyolojik Doğalcılık* olarak adlandırdığı bilinç teorisini

¹ Literatürde yalnızca zihinsel nedensellik ilkesini değil, indirgemeci olmayan fizikalistlerin savunduğu diğer üç ilkeyi de destekleyen argümanlar mevcuttur. Örneğin indirgenemezlik ilkesi “çoklu gerçeklenebilirlik argümanı” ve “qualia argümanı” ile desteklenmektedir. Fiziksel dünyanın nedensel kapalılığı ilkesi enerjinin korunumu yasası ile desteklenir. Dışlama ilkesi ise üstbelirlenime yöneltilen itirazlardan yola çıkılarak desteklenmektedir. Detaylı anlatımları için “The Problem of Mental Causation in John Searle’s Theory of Consciousness” (2020) isimli doktora tezime (s. 120-131) bakabilirsiniz.

tanıtacağım ve Searle'ün dışlama problemine makul bir cevap verip veremediğini değerlendireceğim.

3. Biyolojik Doğalcılık

Searle, *Zibnin Yeniden Keşfi* isimli kitabının ilk cümlelerinde bize güzel bir haber vermişti: “Meşhur zihin-beden probleminin basit bir çözümü vardır.” (1992, s.1). Bu basit çözüme ulaşırken Searle iki iddia da bulunur: Bunlardan ilki, öznellik ve niteliksellik gibi indirgenemez özelliklere sahip olan bilince, beyin süreçleri neden olur. İkincisi ise bilinçli durumlar nedensel olarak etkilidir. Searle'ün zihin beden problemi için önerdiği o ‘basit’ çözümü değerlendirmek için öncelikle bu iki iddianın doğru olup olmadığını sorgulamak gerekiyor.

Zihin felsefesinde, bilincin doğası ve nedensel etkililiği ile ilgili tartışmalar geleneksel olarak dualist ve materyalist teoriler arasında cereyan eder. Searle iki geleneksel pozisyonu da takip etmek istemez ve kendine yeni bir yol haritası çizmeyi dener. Bilincin öznel ve niteliksel karakterini reddettiği için materyalizmi, bilimsel dünya görüşüyle uyuşmadığı için de düalizmi eleştirir. Düalizm, Searle'e göre, umutsuz bir bilinç teorisidir çünkü fiziksel olan ve zihinsel olan arasında katı bir ayrım yaptıktan sonra bu ikisi arasındaki ilişkiyi açıklayamaz. Materyalizm de en az düalizm kadar umutsuzdur çünkü indirgemeci bir tutumla bilinci ele almaya çalışmak öznel ve niteliksel bir doğası olan bilinci, yani asıl meseleyi, yok saymaktır. Searle'ün hem düalizme hem de materyalizme yönelttiği ortak eleştiri ise zihinsel ve fiziksel kavramlarını birbirini dışlayacak şekilde kullanmalarıyla ilgilidir. Searle'ün *kavramsal düalizm* adını verdiği bu kullanıma göre, bir şey zihinsel ise, zihinsel sıfatıyla fiziksel olamaz, fiziksel ise fiziksel sıfatıyla zihinsel olmaz. Searle kavramsal düalizmi şöyle açıklar;

Düalizmi, töz düalizmi ve nitelik düalizmi olarak iki tür düşünmek alışılmış bir şeydir; ancak ben bunlara kavramsal düalizm diyeceğim bir üçüncüsünü de eklemek istiyorum. Bu görüş dualist kavramları ciddi bir şekilde dikkate alan bir görüştür, yani bu görüş “fiziksel” olanın zihinsel olmayanı, zihinsel olanın ise fiziksel olmayanı zımnen içerdiği görüşüne dayandığı için bir anlamda önemli. Hem geleneksel düalizm hem de materyalizm, bu şekilde tanımlanan kavramsal düalizmi önceden varsayar. Ben bu tanımlı, materyalizmi gerçekte

neden düalizmin bir formu olarak düşündüğümü açıklığa kavuşturmak için sunuyorum. Kavramsal düalizm kartezyen kategorileri en başta kabul eden bir ikicilik biçimidir. İnaniyorum ki zihinsel ve fiziksel ya da zihin ve beden olarak ayrılan bu kategorileri bir dualist olarak ciddiye alırsanız sonunda materyalizmi kabul etmek zorunda kalırsınız. Materyalizm bu nedenle düalizmin en güzel çiçeğidir. (Searle, 1992, s.26)

Buna göre hem düalizm hem de materyalizm modası geçmiş bir kelime hazinesi ve bununla birlikte bir varsayımlar dizisinden yola çıkarlar bu sebeple de büyük bir yanılgı içindedirler. Kartezyen gelenekten miras kalan bu kelime hazinesi bilinci biyolojik bir fenomen olarak görmemizin önündeki en büyük engeldir. Bu engeli aşmak için düalizmi ve materyalizmi reddederek bilinci, indirgenemez özellikleriyle birlikte, fiziksel dünyanın bir parçası olarak kabul etmemiz gerekir. Searle *Biyolojik doğalcılık* olarak adlandırdığı zihin teorisinde bilinci, fiziksel ve zihinsel olarak dizayn edilen geleneksel kategorilere uymayan biyolojik bir fenomen olarak ele alır.

Searle beyin ve bilinç arasındaki ilişkiyi şu şekilde özetler: Beyinde gerçekleşen fiziksel süreçler bilince neden olur. Bilinçli durumlar, beyin sisteminin üst düzey özellikleridir (Searle, 1992, s.1). Dolayısıyla bilinçli durumlara nöronlar arasındaki etkileşim neden olur ancak bilinçli durumlar belirli bir nöronla özdeş değildir. Burada cevaplanması gereken soru şudur: Beyin mekanizması nasıl olur da bilinci meydana getirir? T. Nagel (1974), C. McGinn (1989) ve D. Chalmers (1995) gibi nitelik düalistleri bilinci fiziksel olmayan bir özellik olarak ele aldıkları için bu sorunun hiçbir zaman cevaplanamayacağını ve bilincin sonsuza kadar bir gizem olarak kalacağını iddia ederler. Searle'e göre bu soru cevaplanması mümkün olmayan bir soru değildir. Yapılması gereken sadece bu sistemin nasıl çalıştığıyla ilgili detayları anlamaya çalışmaktır. Bilinç problemini çözüme kavuşturacak olanlar felsefeciler değil nörobilimcilerdir. Felsefecilerin yapması gereken birtakım kavramsal karışıklıkları açıklığa kavuşturmaktır. Temel felsefi konular açıklığa kavuşturulduktan sonra nörobilimciler bu tasarımın başına geçmelidir (Revonsuo, 2016, s.279).

“Searle’ün bilinç teorisi çok katmanlı evren modeline dayanır. Felsefe ve bilimde sıklıkla kullanılan bu modele göre evren alt ve üst seviyeler olarak nitelendirilen birbirinden farklı düzeylerden oluşur.” (Üner Kaya, 2021, s. 162). Buna göre, yaşadığımız dünya tamamıyla fiziksel ve fiziksel dünya

varlıkların veya özelliklerin farklı seviyelerinden oluşan çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Seviyeler hiyerarşik bir yapıdadır ve bu anlamda bir alt seviye daha temel parçacıklardan oluşurken daha üst seviyelere yükseldikçe, atomlar, moleküller, hücreler ve bilinçli karmaşık organizmalar karşımıza çıkar (Searle, 1992, s.86). Searle bu modele kısaca “seviyecilik”² (*levelism*) adını verir. Bu görüşü temele alarak evrenin, her biri metafiziksel olarak birbirinden bağımsız olan zihinsel ve fiziksel olmak üzere iki kategoriye ayrıldığı fikrini reddeder. Ona göre, yapılabilecek en doğru ayırım zihinsel ve fiziksel olan arasında değil, biyolojik olan ve biyolojik olmayan arasındaki ayırmadır (Searle, 2002a, s.4). Searle'ün önerdiği bu sistemin, düalist bir evren görüşünden daha avantajlı olduğuna şüphe yok. Bilindiği gibi hem Kartezyen düalizm hem de nitelik düalizmi zihin ve beden arasındaki nedensel ilişkiyi açıklamakta başarısız olmuştur. Fakat Searle'ün de cevaplaması gereken bir soru vardır: İndirgenemez, öznel bir doğası olan bilincin, alt seviye fiziksel özelliklerle arasında nasıl bir ilişki vardır? Diğer bir deyişle, üst seviye ve alt seviye arasındaki ilişkinin doğası nedir?

Beyin araştırmalarının bizi rahatsız eden soruları yanıtlarken nasıl ilerleyebileceği konusunda genel pozisyonumu özetlemek gerekirse; beyin, diğerleri gibi bir organdır; o organik bir makinedir. Bilince, beyindeki alt seviye nöral süreçler neden olur ve bilincin kendisi beynin bir özelliğidir. Belirli nöral aktiviteler sonucunda ortaya çıkan bir özellik olduğu için bilinci belirveren bir özellik olarak düşünebiliriz. Bir sistemin belirveren özelliği o sistemin temel bileşenlerinin davranışları üzerinden nedensel olarak açıklanabilir fakat bu özellik ne tek başına herhangi bir bileşene aittir ne de basitçe bu bileşenlere ait özelliklerin toplamıdır. Suyun sıvılığı buna iyi bir örnektir, H₂O moleküllerinin davranışı sıvılığı açıklasa da moleküller tek başlarına sıvı değildir. (Searle, 1997, s.17-18)

Buna göre, bilinç beyin sisteminin belirveren özelliğidir. Belirveren özellik olan bilinç ile nöral durumlar arasında bir tür bağlı olma (*supervenience*) ilişkisi vardır. Bağlı olma ilişkisi ilk olarak 20. yüzyılın başlarında İngiliz belirimci (*emergentist*) filozoflar (S. Alexander, C. L. Morgan, C. D. Broad) tarafından kullanılmıştır. Onlar bu terimi belirveren nitelikler ile

² Searle bu terimi 1995 yılında J. Kim'e cevap niteliğinde yazdığı “Consciousness, the Brain and the Connection Principle: A Reply” isimli makalesinde kendi görüşlerini kısaca ifade etmek için kullanmıştır.

onların fiziksel temelleri arasındaki ilişkiyi karakterize etmek için kullanmışlardı. 1950'li yıllarda ise R. M. Hare ve G. E. Moore terimi ahlaki özelliklerimizin biyolojik (doğal) özelliklerimize bağlı olduğunu iddia etmek için kullanmışlardı. Ancak ne Hare ne de Moore bu ilişkinin doğasına dair detaylı bir açıklama sunmadı. Bilinçle ilgili tartışmalarda bu kavramı kullanan ilk kişi Davidson'dır. Davidson kavramı şu şekilde formüle eder:

Bu türden bir bağıllık ilişkisi fiziksel açıdan aynı olan iki olayın zihinsel açıdan farklı olamayacağı ya da fiziksel olanda bir değişiklik olmadan zihinsel olanda bir değişiklik olamayacağı anlamına gelir. (1970, s.214).

Bilincin fiziksel temeline bağlı olması, bilinç durumlarındaki bir değişikliğin zorunlu olarak nörofizyolojik durumlar da buna uygun bir değişikliği gerektireceği anlamına gelir. Searle'ün verdiği örnekle; "eğer bir susuzluk durumundan artık susuz olmama durumuna geçersen beyin durumlarında, zihin durumlarındaki değişime uygun olarak bir değişim olmak zorundadır." (1992, s.124). Bilincin fiziksel temeline bağlı olması bilinç durumları ve nörofizyolojik durumlar arasında bir tür bağlantı/korelasyon olduğu anlamına gelir.

Buraya kadar her şey normal görünüyor çünkü hem 'bağlı olma ilişkisi' hem de 'belirveren özellik olarak bilinç' indirgemeci olmayan fizikalistlerin sıklıkla başvurdukları açıklama araçlarıdır. İndirgemeci olmayan fizikalistler, bağlı olma kavramını bilincin beyin durumlarına indirgenemese de bir şekilde onlara bağlı olduğunu, beliriverme kavramını ise bilincin tek tek beyin durularında bulunmayan yeni ve indirgenemez özelliklere sahip olduğunu vurgulamak için kullanırlar. Searle'ün bilince dair görüşleri bu bağlamda indirgemeci olmayan fizikalistlerle paraleldir. Onun belki de en radikal iddiası bundan sonra gelir: Searle'e göre bilinçli durumlar ile beyin durumları arasındaki bağlı olma ilişkisi nedensel bir ilişkidir. Bu iddianın zihin felsefesinde oldukça özgün olduğunu ve Searle dışında bunu savunan kimsenin olmadığını belirtmek isterim. "Bilinçli durumlar beyin durumlarına bağlıdır" ya da "bilinçli durumlar nöral sistemlerin belirveren nitelikleridir" ifadeleri yerine "beyin durumları bilince neden olur" ifadesini, neredeyse bir slogan gibi, kullanmayı tercih eder. Ona göre, "Beyin süreçlerinin bilince neden olduğunu bir gerçek olarak biliyoruz." (1992, s.89). Henüz bilmediğimiz şey ise buna dair detaylardır. Aslında bir gerçek olarak bildi-

ğimiz tek şey beyin durumları ve bilinç durumları arasında bir tür korelasyon olduğudur. İki durum arasındaki korelasyon nedensellik için gereklidir ama yeterli değildir. Diğer bir deyişle, bağlantılı olan fenomenler arasında her zaman nedensel ilişki olmayabilir. Searle beyin süreçlerinin bilinçle bağlantılı olmaktan ziyade ona neden olduğuna dair kesin bir delil sunmaz. Ayrıca bu iddiasını nasıl test edilebileceğimize dair herhangi bir yöntem de önermez. Searle 'beyin bilince neden olur' derken ne tür bir nedensellik teorisiyle çalışır? Ben, bir sonraki başlıkta detaylı olarak göstereceğim üzere, Searle'ün nedensellik iddiasını test etmek için en uygun modelin Woodward (2003) tarafından geliştirilen müdahaleci nedensellik modeli olduğunu iddia edeceğim.

4. Müdahaleci Nedensellik Modeli

Her ne kadar Searle nedensellik iddiasını temellendirmek için herhangi bir argüman ileri sürmese de bağlantılı olan şeyler arasındaki ilişkinin nedensel olup olmadığını anlamak için deneysel bir yol önerir. Searle, F. Crick (1990), C. Koch (1990) ve G. Edelman (2000) gibi bilincin nöral korelatlarını bulmaya çalışan nörobiyologların doğru yolda olduklarına inanır. Fakat nöral bağlantıları bulmak yeterli değildir. Ona göre bilim adamları iki şeyin bağlantılı olduğunu anladıktan sonra bunun nedensel bir ilişki olup olmadığını keşfetmeye girişirler. Çünkü bağlantılı olan şeylerin arasında her zaman nedensel ilişki olmayabilir. Searle'ün ifadesiyle;

Bazen iki fenomen arasında, ortak nedene sahip olmalarından dolayı bir bağlantı bulunur. Kızamık döküntüleri ve yüksek ateş arasında bir bağlantı vardır, çünkü ikisine de aynı virüs neden olur. (Searle, 1997, s.196)

Searle bağlantılı olan şeylerin arasında nedensel ilişki olup olmadığını anlamak için izlenmesi gereken yolu aşağıdaki gibi açıklar.

Bağlantılı olan şeylerin birbiriyle nedensel açıdan ilişkili olup olmadığını anlamının bir yolu, değişkenlerden birinde bir değişime yol açmak suretiyle diğer değişkende ne meydana geldiğine bakmaktır. (Searle, 1997, s.196)

Bir örnekle açık hale getireyim. Diyelim ki bilinç durumlarıyla nöral durumlar arasında bir bağlantı olduğunu düşünüyoruz. İlk olarak, nöral durumlardaki değişikliğin bilinç durumunu etkileyip etkilemediğine ya da nöral durumun sonlanmasıyla bilinç durumunun da sonlanıp sonlanmadığına bakarız. Eğer nöral duruma uygulanan müdahalenin bilinç durumunda bir

değişiklik yarattığını tespit edebilirsek bu durumda, Searle'e göre, elde ettiğimiz sonuç bağlantıdan çok daha fazlasıdır. Bu sonuç nöral durumlar ve bilinç durumları arasında nedensel ilişki olduğunun bir kanıtı olarak görülmemelidir. Şöyle ki;

Eğer diğer şeyler sabit kalmak şartıyla bir koşulda değişiklikler yaparak bir diğerinde de değişime yol açabiliyorsanız, müdahale ettiğiniz koşulun etkilenen koşulun nedeni olduğuna dair çok iyi bir kanıtı sahipsiz demektir. (Searle, 1997, s.197)

Searle'ün önerdiği bu deneysel yol nörobilimde kullanılan nedensel ilişkileri test etme yönteminin aynısıdır. Son dönemde psikoloji ve nörobilimde yapılan deneysel çalışmalarda (Convenor, Field and Drury 2006) bir-biriyle bağlantılı iki şey arasındaki ilişkinin nedensel olup olmadığını anlamak için iki aşamalı bir test etme yöntemi kullanılıyor. Diyelim ki, X ve Y arasındaki ilişkinin nedensel olup olmadığını belirlemek istiyoruz. İlk olarak X'in değerlerinde kontrollü bir şekilde değişiklik meydana getiririz. İkinci olarak bu değişikliğin Y'nin değerlerinde bir değişiklik meydana getirip getirmediğine bakarız. Eğer Y'nin değerlerinde bir değişiklik gözlemlersek, bu X ve Y arasındaki ilişkinin nedensel olarak yorumlanabileceğinin bir kanıtı olarak görülür. Nedensel ilişkilerin bu yolla test edilebilmesini sağlayan ve bilimsel pratikle son derece uyumlu olan felsefi nedensellik modeli Woodward'ın (2003) müdahaleci nedensellik modelidir. Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere, Searle'ün bağlantılı olan şeyler arasındaki ilişkinin nedensel olup olmadığını belirlemek için önerdiği deneysel metot, müdahaleci nedensellik görüşüyle örtüşmektedir. Bu sebeple onun nedensellik ile ilgili iddiasında haklı olup olmadığını anlayabilmek için Woodward'ın müdahaleci nedensellik modelini takip etmemiz gerekir.

Müdahaleci nedensellik modeline göre, X ve Y gibi iki değişken arasında nedensel ilişki olduğunu söyleyebilmek için, X'in değerlerine yapılan müdahalenin, Y'nin değerlerinde bir değişiklik meydana getirmesi gerekmektedir. Woodward, müdahalenin sağlaması gereken koşulları şu şekilde ifade eder:

1. Müdahale, X'in değerinde meydana gelen değişikliğin nedenidir.
2. X'e müdahale edildiğinde, X'in değerini etkileyen diğer nedenlerin X'e olan etkisi kesilir.

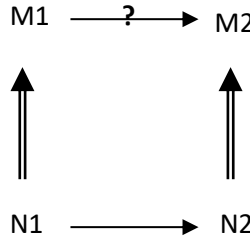
3. Müdahale sadece X'in değeri üzerinde bir etkiye sahiptir, yani X den bağımsız olarak Y'nin değerinde bir değişikliğe neden olamaz.

4. Y, X'i içermeyen, farklı bir nedensel rota tarafından etkilenebilir. Yani müdahale, Y'ye neden olabilecek Z gibi diğer değerlerden bağımsızdır. (Woodward, 2003, s. 98).

Woodward "Mental Causation and Neural Mechanisms" (2008) isimli makalesinde müdahaleci nedensellik modelini kullanarak zihinsel durumların –an azından bazen- nedensel olarak etkili olduğunu göstermeye çalışır. Bu bağlamda Woodward ve onu takip eden diğer felsefecilerin (Shapiro ve Sober, 2007) temel amacı zihinsel nedenselliğin indirgemeci olmayan fizikalistler tarafından açıklanabileceğini göstermektir. Spesifik olarak, Shapiro ve Sober alt seviye özellikler ve üst seviye özellikler arasındaki bağlı olma ilişkisinin, üst seviye özelliklerin nedensel etkinliğinin önünde bir engel olmadığını göstermeyi amaçlar.³ Bu amaç doğrultusunda dışlama argümanının yanlış bir varsayıma dayandığını iddia ederler ve üst seviye (zihinsel) özelliklerin nedensel etkililiğini test ederken hangi değerlerin kontrol edilmesi ya da sabit tutulması gerektiğini içeren bir metot önerirler. Woodward ise ilk olarak zihinsel durumlar ile nöral durumlar arasındaki hangi ilişkinin nedensel olarak yorumlanabileceği üzerinde durur.

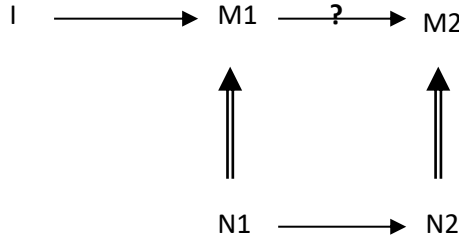
³ Kim'in dışlama argümanının altında yatan temel fikir şudur: Üst seviye zihinsel özellikler alt seviye fiziksel özelliklere bağlıdır. Aralarındaki bağımlılık ilişkisinin dolayı zihinsel özellikler fiziksel özelliklerin sahip olduğu nedensel gücün aynısına sahiptir. Kim'e göre, zihinsel özelliklerin nedensel olarak etkili olabilmesi için fiziksel özelliklerin nedensel gücüne ek bir güce sahip olmaları gerekmektedir. Bu olmadığı için Kim zihinsel özelliklerin otonom bir nedensel güce sahip olmadığını iddia eder. Bu sebeple, ona göre, gerçek nedensel ilişkiler yalnızca fiziksel özellikler arasında cereyan eder. Çünkü zihinsel özellikler otonom bir nedensel güce sahip değildir diğer bir deyişle nedensel olarak etkisizdir. Shapiro ve Sober ise müdahaleci nedensellik modelini kullanarak Kim'in bu stratejisinin yanlış olduğunu ortaya çıkarmaya çalışırlar. Amaçları özel bilimlerden örnekler vererek üst seviye özelliklerin alt seviyeye bağlı olsa da nedensel olarak etkili olabileceğini göstermek ve biyoloji, ekonomi, psikoloji vs. gibi özel bilimlerin nedensel açıklamalar sunabileceğini göstermektir.

Kaynak: Woodward 2008, s.253

Diagrama göre, M₁ ve M₂ zihinsel durumlara, N₁ ve N₂ ise nöral durumlara karşılık gelir. N₁ ve M₁, N₂ ve M₂ arasındaki çift çizgiyle gösterilen ok ise aralarındaki bağıllık ilişkisini (supervenience) ifade eder. Aşağıdaki diagram ise Woodward'ın zihinsel durum olan M₁'in nedensel etkililiğini test ederken kullandığı yolu gösterir

Kaynak: Woodward 2008, s.254

Woodward'a göre, M₁'e müdahale edildiğinde M₂ de (ya da N₂'de) bir değişiklik meydana geliyorsa, bu M₁'in (M₂ ve N₂ üzerinde) nedensel olarak etkili olduğunun kanıtıdır.

Bu amaç doğrultusunda, Woodward'ın ilgilendiği ilk soru şudur: Zihinsel durumların nedensel etkililiğini göstermek için müdahaleci nedensellik görüşü kapsamında bağlı olma (supervenience) ilişkisini nasıl yorumlamalıyız? Woodward, Searle'ün iddiasına da atıfta bulunarak (2008, s.253) N₁ ve M₁ arasındaki bağıllık ilişkisinin nedensel olarak yorumlanıp yorumlanamayacağını sorgular. Eğer, Searle'ün iddia ettiği gibi N₁ M₁'e neden oluyorsa, bu durumda M₁'e müdahale edildiğinde, M₁ ve N₁ arasındaki nedensel ilişkiyi kesebilmeliyiz. Bu, yukarıda bahsettiğim ikinci müdahale ko-

şuludur. Bu koşula göre, M₁'e müdahale edildiğinde, M₁'in değerini etkileyen diğer nedenlerin M₁'e olan etkisi kesilir (Woodward, 2003, s.98). Diğer bir deyişle, müdahale yalnızca M₁'in değerinde bir değişiklik meydana getirirken N₁ sabit tutulmalıdır. Fakat bu mümkün değildir çünkü M₁ ve N₁ arasındaki bağıllık ilişkisi kesilemez. Bağlı olma ilişkisine göre, bilinç durumlarındaki (M₁) bir değişiklik zorunlu olarak nöral durumlarda da (N₁) bir değişikliği gerektirir. Woodward'a göre, bu imkânsızlık N₁ ve M₁ arasındaki ilişkinin müdahaleci görüşe göre nedensel olarak yorumlanamayacağını bize söyler. Kendi ifadesiyle;

M₁, N₁'e bağıldır iddiasının klasik versiyonuna göre, M₁ ve N₁ arasındaki ilişki nedensel değildir ve M₁'e yukarıda bahsedildiği şekliyle bir müdahalede bulunulması 'metafizik' sebeplerden dolayı imkânsızdır. Müdahaleci perspektiften, bu imkânsızlık bize N₁ ve M₁ arasındaki ilişkinin nedensel olarak yorumlanamayacağını söyler – eğer yorumlanabilseydi, M₁'e müdahale edildiğinde N₁ sabit kalırdı ancak bu mümkün değildir. (Woodward, 2015, s.333).

Woodward şunu kesin olarak gösterir; müdahaleci nedensellik görüşünü temele aldığımızda zihinsel durumların nedensel olarak etkili olduğunu gösterebilmek için, beyin ve bilinç arasındaki ilişki nedensel olmayan bir tür bağıllık ilişkisi olarak kabul edilmelidir.

Özetle, Searle'ün önerdiği deneysel yolla örtüşen nedensellik modeli takip edildiğinde bile onun iddiası doğrulanamaz. Bu durumda Searle'ün üstesinden gelmesi gereken güçlük şudur; ya bağıllık ilişkisini neden ve nasıl nedensel kabul ettiğini detaylı bir şekilde açıklayacak ya da bu ilişkinin nedensel olmadığını kabul edecek. Bir sonraki başlıkta Searle'ün dışlama probleminde sunduğu çözümü değerlendireceğim. Kendi önerdiği çözümünün kabul edilebilmesi için bile bağıllık ilişkisini nedensel olmayan bir bağıllık ilişkisi olarak kabul etmesi gerektiğini göstereceğim.

5. Searle'ün Zihinsel Nedensellik Problemine Yönelik Çözümü

Daha önce zihinsel nedensellik problemini Searle'ün bilinç teorisinden bağımsız bir şekilde ele almıştım. Şimdi ise Searle'ün söz konusu problem karşısındaki pozisyonunu değerlendireceğim. Özetlemek gerekirse; Searle'ün *Biyolojik Doğalcılık* olarak adlandırdığı bilinç teorisini indirgemeci olmayan fizikalist bir teoridir. Searle epifenomenalizmi reddederek zihinsel

durumların nedensel olarak etkili olduğu fikrini savunur. Zihinsel nedenselliği, fiziksel dünyanın nedensel kapalılığı ilkesini ve zihinsel olanın ontolojik olarak indirgenemezliğini de savunarak açıklamaya çalışır. Bu açıdan bakıldığında Searle aslında indirgemecilik ile epifenomenalizm arasında orta bir yol bulmayı dener. Fakat bu durumda zihinsel nedenselliğin üstbelirlenimle sonuçlanmadan nasıl açıklanabileceğini -tıpkı diğer indirgemeci olmayan fizikalistler gibi- göstermekle yükümlüdür.

Searle çözümü imkânsız gibi görünen felsefi sorunlarla karşılaştığımızda varsayımlarımızı tekrar gözden geçirmemiz gerektiğini söyler. Ona göre çözümsüzlüğün kaynağı genellikle sahip olduğumuz yanlış varsayımlardır. Dışlama problemindeki yanlışlığın ise indirgenemezlik ilkesinde gizli olduğunu iddia eder. Daha önce belirttiğim gibi indirgenemezlik ilkesi zihinsel nedenin fiziksel nedene indirgenemeyeceği, ondan farklı olduğu anlamına gelir. Searle bilincin indirgenemez oluşundan onun fiziksel olmadığı ya da fiziksel olandan tamamen ayrı bir varoluşa sahip olduğu sonucunun çıkmayacağını söyler. Kendi ifadesiyle:

Bilincin gerçek ve indirgenemez oluşu, onun, içinde fiziksel olarak gerçekleştirildiği beyin sisteminin “üstünde ve ötesinde” olan apayrı türde bir varlık veya özellik olduğu anlamına gelmez. Bilinç beyindeki ayrı bir varlık veya özellik değildir; yalnızca beynin içinde bulunduğu durumdur. (Searle, s.207-208)

Searle’ün indirgenemezlik ilkesine yönelttiği eleştiri daha çok zihinsel terimlerin semantiği ile ilgilidir. Kartezyen gelenekten miras kalan geleneksel terminoloji zihinsel ve fiziksel kavramlarını birbirini dışlayan ontolojik kategorilere karşılık gelecek şekilde kullanır. Buna göre zihinsel olan “fiziksel olmayan” olarak kabul edilirken, fiziksel olan ise “zihinsel olmayan” olarak kabul edilir (Searle, 1992, s.26). Searle’e göre monizm-düalizm ayrımı da bu ilkeye dayanmaktadır ve bu ilke bilinci öznel ve niteliksel karakteriyle fiziksel dünyanın bir parçası olarak görmemizi imkânsız kılar. Searle dışlama argümanının yarattığı güçlüğü temelinde de bu ilkenin yattığını söyler. Söz konusu güçlükten kurtulmanın tek yolu geleneksel terminolojideki kullanımıyla zihinsel ve fiziksel ayrımını, Searle’ün ifadesiyle kavramsal düalizmi, reddetmek ve fiziksel kavrayışımızı öznel ve niteliksel olan zihinsel de kapsayacak şekilde genişletmektir (Searle, 2004, s.116). Searle fiziksel sistemlerin üst seviye özelliklerini kavramsal düalizm olmaksızın natüralist bir çerçevede açıklayabileceğimizi iddia eder. Şöyle ki, fiziksel

sistemlerin farklı betimleme seviyelerinin olduğunu farkettiğimizde, üst seviye özelliklerin gerçek bir nedensel güce sahip olduğunu görebiliriz. Ancak hali hazırda kullandığımız kelime dağarcığı bu noktayı anlamamızı zorlaştırır. Bu kelime dağarcığına göre zihinsel olanın fiziksel olana indirgenemeyeceğini kabul ettiğimizde düalist, indirgenebileceğini kabul ettiğimizde ise materyalist olarak sınıflandırılırız. Düalistler zihinsel durumların fiziksel dünya üzerindeki nedensel etkisini açıklayamazken, materyalistler bilincin öznel ne niteliksel doğasını korumakta güçlük çekerler. Bu noktada Searle şöyle söyler: “Defalarca belirttiğim üzere çıkış yolu, zihinsel ve fiziksel kavramlarını içeren geleneksel terminolojiden vazgeçmek ve yalnızca olguları belirtmeye çalışmaktır.” (Searle 2004, s.208).

Dışlama problemini kısaca tekrar hatırlayalım: Davranışımızın zihinsel ve fiziksel olmak üzere iki (veya daha çok) yeterli nedeni varsa, bu üst-belirlenime bir örnektir. Fiziksel dünyanın nedensel olarak kapalı olduğunu, zihinsel nedenin fiziksel nedene indirgenemediğini ve üstbelirlenimin kabul edilemez olduğunu iddia ettiğimizde zihinsel nedeni dışlamak zorunda kalırız ve zihinsel durumların nedensel etkililiğini açıklayamayız. Bu problemten kurtulmak için Searle'ün önerisi geleneksel terminolojiyi terk etmek ve sadece gerçekte olan şeylere odaklanmaktır. Bir örnekle açık hale getirmeye çalışır:

Şu anda sol kolumda bir ağrı var. Bu ağrının nedeni nedir? Anlatılacak farklı nedensel hikayeler vardır. Birincisi üst seviyedeki yatay hikâye, zaman içerisinde ve soldan sağa doğru gerçekleşir: Merdivenlerden düştüm ve dirseğimi kırdım. Kırılan kemik kolumu acıtıyor. Etki: Ağrı hissedirim. Yatay hikâye farklı seviyelerde gerçekleşir, alt seviyedeki yatay hikâyeye göre; ağrı reseptör hücrelerinin periferik sinir uçlarının uyarılması, kordona giren bir dizi nöron ateşlemesi oluşturur, bu Lissauer yolundan geçer ve sonunda talamusa ve beynin diğer temel bölgelerine girer. Etki: Ağrı hissedirim. Bir de aşağıdan yukarıya doğru ilerleyen bir nedensel hikâye vardır; talamo-kortikal sistemdeki senkronize nöron ateşlemeleri ağrı hissine neden olur ve ağrı talamo-kortikal sisteminde gerçekleşir. Etki: Ağrı hissedirim. (Searle, 2010, s.171-172)

Pasajdan da anlaşılacağı üzere Searle sol kolundaki ağrıyla ilgili üç nedensel açıklamada bulunur; üst-yatay (horizontol top), alt-yatay (horizontal bottom) ve dikey (vertical/ bottom up). Yatay açıklamalar Searle'ün aynı

seviyede soldan sağa doğru ilerleyen olaylar için verdiği nedensel açıklamalara karşılık gelir. Dikey açıklama ise alt seviye ve üst seviye arasındaki nedensel ilişkiyi betimler. Burada önemli bir noktayı belirtmekte fayda var; yatay nedensel ilişkiler artzamanlı gerçekleşirken, dikey nedensel ilişkiler eşzamanlı gerçekleşir.

Bu örnekle Searle bir sistemin farklı seviyelerde betimlenebileceğini ve yine farklı seviyelerde nedensel açıklamalarının verilebileceğini göstermek ister. Bu durum birbirinden farklı ve bağımsız nedensel ilişkiler olduğu anlamına gelmez, zihinsel ve fiziksel nedeni bir arada içeren tek bir nedensel zincir vardır. Ağrı hissi gibi üst seviye özelliklere alt seviyede gerçekleşen süreçler neden olur ve ağrı hissi daha üstteki bir betimleme seviyesinde gerçekleşir. Searle'e göre dışlama problemindeki hata zihinsel ve fiziksel nedenin birbirini tamamen dışladığına inanmaktır. Searle'ün bilinç teorisinde zihinsel ve fiziksel neden birbirinden farklıdır ancak bu ontolojik bir farklılık değildir. Searle bu noktayı şöyle açıklar:

Bilincin nedensel güçleri ile onun nöral temelinin nedensel güçlerinin tamamen aynı olduğu gerçeği, bilinç ve nöral süreçler olmak üzere iki bağımsız şeyden bahsetmediğimizi gösterir. Eğer iki şey gerçek ampirik dünyada bağımsız varlıklara sahip olacaklarsa, farklı nedensel güçlere sahip olmaları gerekir. Ancak bilincin nedensel güçleri onun nöral temeliyle tam olarak aynıdır. Bu durum tıpkı katı nesnelerin nedensel güçleriyle onların moleküler bileşenlerinin nedensel güçleri arasındaki durum gibidir. İki ayrı varlıktan değil, aynı sistemin farklı seviyelerinden bahsediyoruz. (2004, s.127-128)

Buna göre, beyin sisteminin farklı betimleme seviyeleri mevcuttur. Nöral süreçleri de kapsayan beyin sistemi, nedensel olarak gerçek ve indirgenemez bilinç durumları ile betimlenebilir. Fakat üst seviye bilinçli durumların sahip olduğu nedensel güç, alt seviyenin nedensel gücüne yeni bir şey eklemeyiz. Zihinsel durumlarımızın davranışlarımıza neden olduğunu söylediğimizde alt seviyenin nedensel gücüne yeni ve farklı bir şey eklemiş olmayız.

Gelelim asıl sorumuza: Searle'ün zihinsel nedensellik açıklamasını kabul ettiğimizde bunun üstbelirlenim örneği olduğunu, epifenomenalizmi içerdiğini ya da fiziksel dünyanın kapalılığı ilkesine zarar verdiğini söyleyebilir miyiz? Searle bu soruyu da şöyle yanıtlar:

Zihinsel nedensellik ile ilgili iki sorun olsa gerek: İlki, nasıl olurda ağırlıksız ve maddesiz olan zihin, fiziksel dünyayı etkileyebilir? İkincisi, zihin nedensel olarak işlev görseydi bile bu durum nedensel üstbelirlenime yol açmaz mıydı? Bu soruları yanıtlamanın yolu onların ortaya çıkmasında rol oynayan varsayımlardan vazgeçmekten geçiyor. Temel varsayım, gördüğümüz üzere, zihnin indirgenemezliğinin onun bir şekilde fiziksel dünyanın üstünde ve ötesinde olan, fiziksel dünyaya dahil olmayan bir şey olduğu anlamına geliyordu. Bu varsayımdan vazgeçtiğimizde elde ettiğimiz yanıtlar, ilk olarak, zihnin yalnızca beynin fiziksel yapısının (bütün sistem düzeyinde) bir özelliği olduğu ve ikinci olarak, nedensel olarak bilinçli çabanın ve bilinçsiz nöron ateşlemelerinin iki bağımsız fenomen olmadığıdır. Varolan yalnızca beyin sistemidir ve bu sistem iki farklı tasvir düzeyine sahiptir: nöron ateşlemelerinin gerçekleştiği bir tasvir düzeyi ve sistemin bilinçli olup bilinçli bir şekilde kolunu kaldırmaya çalıştığı, bütün sistem düzeyindeki tasvir düzeyi. Geleneksel Kartezyen zihin beden ayrımından vazgeçtiğimizde, yani iki bağımsız dünya olduğu fikrinden vazgeçtiğimizde, zihinsel nedensellik ile ilgili özel bir sorun kalmaz. (Searle, 2004, s.209-210)

Searle de tıpkı diğer indirgemeci olmayan fizikalistler gibi zihinsel nedenin ve fiziksel nedenin birbirinden farklı olduğunu kabul eder. Fakat bu ontolojik bir farklılık değildir. O bir ve aynı sistemin farklı betimleme seviyelerinin olduğunu söyler. Buna göre, zihinsel neden ve fiziksel neden aynı olayın (event) farklı betimlemeleridir. Öznelliği ve niteliği de içeren zihinsel betimleme, fiziksel betimlemenin sağlayamayacağı bir perspektif sağlar. Searle'ün yapmaya çalıştığı şey fiziksel nedenlerle elde edilemeyecek yeni bir anlayış geliştirmektir. Farklı betimlemeler ontolojik düzeyde hiçbir şeyi değiştirmeden farklı anlayışlar sağlayabilir. Hatırlayacak olursak, dışlama problemi, etkinin ontolojik olarak birbirinden farklı, birbirine indirgenemeyen, iki nedene sahip olduğu iddiasından kaynaklanmaktaydı. Fakat Searle'ün açıklamasında zihinsel ve fiziksel olmak üzere birbirinden ontolojik olarak farklı iki neden söz konusu olmadığı için ilk bakışta Searle dışlama probleminden muaf gibi görünür. Benim iddiam ise onun bu problemten muaf olmadığı yönündedir. Şöyle ki; Searle'ün 'beyin bilince neden olur' iddiasını hesaba kattığımızda aslında onun üstbelirlenim sorunundan kurtulamadığını ve dışlama problemine yönelik geçerli bir çözümünün de olmadığını görürüz.

Kısa bir hatırlatma yapacağım: Searle'e göre ontolojik olarak birbirinden ayrı/bağımsız zihinsel ve fiziksel neden yoktur. Zihinsel neden ve fiziksel neden aslında bir sistemin farklı seviyelerde nedensel açıklamasının verilmesinden ibarettir. Çünkü zihinsel ve fiziksel neden beyin sisteminin içinde gerçekleşen aynı olayın farklı şekillerde betimlenmesidir. Searle bu görüşüyle üstbelirlenim sorunundan kurtulmuş olur. Kendi ifadesiyle:

Bana öyle geliyor ki, aynı olayı hem nörobiyolojik özelliklere hem de fenomenolojik özelliklere sahip olacak şekilde düşünebiliriz. Aynı olay hem bir dizi nöron ateşlemesidir hem de acı vericidir. (2004, s.124-125)

Buna göre, Searle'ün farklı betimleme seviyelerinin olduğu görüşünün altında yatan temel motivasyon aslında *tikel özdeşliği* kabul etmesidir. Zihin felsefesinde yaygın olarak savunulan iki tür özdeşlik ilişkisi vardır: Türler veya özellikler arasındaki *tür özdeşlik* ile onların belirli somut örnekleri arasındaki *tikel özdeşlik*. H. Fiegl (1958), J. J. C. Smart (1959) ve U. T. Place (1956) tarafından savunulan tür özdeşlik teorisine (*type identity theory*) göre zihinsel özellikler fiziksel özelliklerle özdeşdir. Şöyle ki, ağrı hissetmek gibi zihinsel bir özellik c-sinir liflerinin ateşlenmesi gibi fiziksel özelliklerle özdeşdir veya onlara indirgenebilir. D. Davidson (1970) ve J. Fodor (1974) tarafından savunulan tikel özdeşliğe (*token identity*) göre ise zihinsel bir özelliğin somut örneği fiziksel bir özelliğin somut örneğiyle özdeşdir. Yani, belirli bir zamanda belirli bir özneye meydana gelen ağrı hissi (ağrı hissine dair somut durum) belirli bir zamanda görülen nöral durumla özdeşdir veya ona indirgenebilir. Anlaşılacağı üzere, tür özdeşliği özellikler arasında, tikel özdeşlik ise somut olaylar (*token events*) arasındaki özdeşlik ilişkisini ifade eder. Tür özdeşliği, tikel özdeşliğini gerektirir ama tersi doğru değildir. Bu kısa hatırlatmadan sonra Searle'e geri dönebiliriz. Searle'ün 'zihinsel ve fiziksel nedenin aynı olayın farklı betimlemeleri olduğu' iddiasını kabul etmek için, zihinsel ve fiziksel olayın birbiriyle özdeş olduğunu, yani tikel özdeşliği, kabul etmemiz gerekir. Aksi takdirde Searle'ün zihinsel nedensellik açıklaması üstbelirlenim probleminden kurtulamaz.

Bir önceki başlıkta detaylıca ele aldığım gibi Searle beyin durumlarının bilince neden olduğunu bir gerçek olarak bildiğimizi söyler. Peki bu iddiasının zihinsel nedensellik problemi açısından sonuçları nedir? Beyin durumları bilince neden oluyorsa, neden ve etki, yani beyin durumları ve bilinç durumları birbirinden ayrı iki durum olmalıdır. Diğer bir deyişle A, B'ye

neden oluyorsa, A B'den farklıdır (ya da A B değildir). Searle'ün, beyin ve bilinç arasındaki nedensel ilişkinin bir sonucu olarak, zihinsel ve fiziksel nedenin birbirinden farklı olaylar olduğunu kabul etmesi yani tikel özdeşlikten vazgeçmesi gerekir. Fakat tikel özdeşliği temele almadan zihinsel neden ile fiziksel nedeni aynı olayın farklı betimlemeleri olarak açıklayamaz. Bu durumda davranışımız -birbirinden ontolojik olarak ayrı- zihinsel ve fiziksel neden tarafından üstbelirlenir ve Searle üstbelirlenim sorunundan kurtulamaz.

Searle'ün görüşündeki problemi daha açık hale getirmek için Davidson'ın görüşüyle bir karşılaştırma yapmak faydalı olacaktır. Davidson'ın *Kuraldışı Tekçilik* (anomalous monism) olarak bilinen bilinç teorisinde zihinsel özellikler fiziksel özelliklerle özdeş olmasa da zihinsel olaylar fiziksel olaylarla özdeşdir. 'Her olay fizikseldir' kabulünden hareket eden Davidson özellikler arasındaki tür özdeşliği reddederken olaylar arasındaki tikel özdeşliği kabul eder ve bunu şöyle açıklar:

Bir olayın zihinsel ya da fiziksel olduğunu söylemek ne anlama gelir? Buna verilebilecek doğal bir cevap şudur: Bir olay tamamen fiziksel kelime dağarcığıyla betimlenebiliyorsa o olay fizikseldir, zihinsel terimlerle betimlenebiliyorsa da zihinseldir. (1970, s.173)

Buna göre, zihinsel olay ve fiziksel olay birbiriyle özdeşdir. Zihinsel ve fiziksel neden birbirinden ontolojik olarak ayrı iki olaya tekabül etmez, onlar bir ve aynı olayın zihinsel ve fiziksel terimlerle betimlenmesidir. Nedensellik özellikler (type) arasında değil olaylar (event) arasında cereyan eden bir ilişkidir (Davidson 1993). Zihinsel neden ve fiziksel neden aynı olaya karşılık geldiği için davranışımıza neden olan tek bir olay vardır. Davidson hem 'tikel özdeşliği' hem de 'nedenselliğin olaylar arasında geçtiği fikrini' bir arada savunarak üstbelirlenim sorunundan kurtulur ve dışlama probleme yönelik makul bir çözüm sunar. Elbette buradaki amacım Davidson'ın eksiksiz bir açıklama sunduğunu vurgulamak değildir. Davidson, J. Kim başta olmak üzere, olayların değil özelliklerin nedensel olarak etkili olduğunu savunan zihin felsefecileri tarafından eleştirilmektedir (Kim, 2005, s.42). Amacım Davidson'ın zihinsel nedensellik ile ilgili bir dizi tutarlı iddia ortaya koyduğunu göstermektir. Ayrıca burdan yola çıkarak Searle'ün açıklamasındaki tutarsızlığı da belirgin hale getirmektir. Searle'ün zihinsel ve fiziksel nedenin aynı olayın farklı betimlemeleri olduğunu savunabilmesi

için, tıpkı Davidson gibi, temelde tikel özdeşliği kabul etmesi gerekir. Fakat beyin ve bilinç arasındaki nedensellik iddiasını savunabilmesi için de tikel özdeşliği reddetmesi gerekir. Hem “beyin bilince neden olur” iddiası hem de “bir sistemin farklı betimleme seviyelerine sahip olduğu” iddiası bir arada doğru olamaz. Sonuç olarak, Searle’ün iki seçeneği vardır; ya herhangi bir temeli olmayan nedensellik iddiasından vazgeçerek dışlama problemine yönelik önerdiği çözümü kabul edilebilir bir hale getirecek, ya da nedensellik iddiasında ısrar ederek üstbelirlenim probleminden kurtulamadığını kabul edecek.

Sonuç

Searle, *Zihnin Yeniden Keşfi* (1992) isimli kitabının ilk cümlelerinde bize güzel bir haber vermişti: “Meşhur zihin beden probleminin basit bir çözümü vardır.” Makale boyunca Searle’ün “basit” olarak nitelendirdiği bu çözümü ele aldım ve onun bilinç teorisinin temelini oluşturan iki iddiasını sorguladım. İlk olarak, Searle’ün beyin durumları bilince neden olur iddiasını test etmek için en uygun modelin Woodward (2003) tarafından geliştirilen müdahaleci nedensellik modeli olduğunu iddia ettim. Bu modeli kullansak bile beyin ve bilinç arasındaki ilişkinin nedensellik olarak yorumlanamayacağını gösterdim. İkinci olarak ise bu iddianın onun zihinsel nedensellik açıklamasını da kabul edilemez hale getirdiğini gösterdim. Aslında Searle’ün görüşlerinde dikkat çekici birçok nokta bulmak mümkündür. Ayrıca, öznel ve niteliksel olan bilinci meşru bilimsel araştırma alanının içine katmaya yönelik gayreti de oldukça değerlidir. Fakat, makale boyunca göstermeye çalıştığım gibi, zihinsel nedensellik problemine sunduğu çözümün kabul edilmesinin tek koşulu, onun herhangi bir dayanağı bulunmayan (beyin ve bilinç arasındaki) nedensellik iddiasından vazgeçmesidir.

Kaynaklar

- Bruce, M. Barbone, S. (2015). *Batı Felsefesinde 100 Temel Mesele*, Çev. Mustafa Topal. İletişim Yayınları.
- Chalmers, D. (1995). Facing Up To The Problem Of Consciousness. *Journal of Consciousness Studies*, (3), 200-219.
- Crick, F. Koch C. (1990). Towards a Neurobiological Theory of Consciousness, *The Neuroscience*, (2), 263-275

- Convenor C, Field A, Drury J. (2006). *Research Methods in Psychology*. (Vol. 26). Available from: www.Sussex.ac.uk.
- Davidson, D. (1970). Mental Events, Philosophy of Psychology, reprinted in *Essays on Actions and Events* (Oxford: Clarendon Press, 1980), ss.207-224.
- Davidson, D. (1980). *Essays on Actions and Events*, Clarendon Press, Oxford.
- Davidson, D. (1993). Thinking Causes, *Mental Causation*, (eds) John Heil and Alfred Mele, Oxford: Clarendon Press, ss.3-18.
- Davidson, D. (2001). *Essays on Actions and Events*, Oxford: Clarendon Press.
- Edelman, G. And Tononi G (2000). *A Universe of Consciousness*, Published by Basic Books, Newyork.
- Fodor, A. J. (1974). Special Sciences (Or The Disunity of Sciences as a Working Hypothesis). *Synthesis*, 28 (2), 97-115.
- Huxley, T. H., 1874, "On the Hypothesis that Animals are Automata, and its History", *The Fortnightly Review* 16 (New Series): 555-580. Reprinted in *Method and Results: Essays by Thomas H. Huxley*, New York: D. Appleton and Company, 1898
- Kim, J. (1984). *Concepts of Supervenience*, reprinted in Kim 1993, 53-78.
- Kim, J. (1993). *Supervenience and Mind*, Cambridge University Press.
- Kim, J. (1998). The Mind-Body Problem After Fifty Years, in O'Hear (ed.) ss.3-21.
- Kim, J. (2005). *Physicalism, or Something Near Enough*, Princeton University Press, Princeton and Oxford.
- Lewis, D. (1983). Extrinsic Properties, *Philosophical Studies*, (44), 197-200.
- McGinn, C. (1989). Can We Solve the Mind-Body Problem?, *Mind*, (98), 349-66.
- Merricks, T. (2001). *Objects and Persons*, Oxford: Oxford University Press.
- Nagel, T. (1974). What Is It Like To Be a Bat. *Philosophical Review*, (83), 435-450.
- Robb, D. and John H., (Summer 2019 Edition). Mental Causation, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/sum2019/entries/mental-causation/>>.
- Place, U. T. (1956). Is consciousness a Brain Process?. *British Journal of Psychology*, 47 (1): 44-50.
- Putnam, H. (1967). The Nature of Mental States. *Art, Mind and Religion*. (Ed W.H. Capitan ve D.D. Meril). Pittsburgh University Press, 223-231

- Revonsuo, A. (2016). Bilinç Özneliğinin Bilimi, Çev. Nermin Tenekeci, Küre Yayınları.
- Robinson, William, "Epiphenomenalism", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2019 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/sum2019/entries/epiphenomenalism/>>.
- Searle, J. (1992). *Rediscovery of Mind*, (Nineth Printing-2002), MIT Press.
- Searle, J. (1997). *Mystery of Consciousness*. London: Granta Books.
- Searle, J. (2002). *Consciousness and Language*, Cambridge, UK: Cambridge Univesity Press.
- Searle, J. (2002a). Why I am Not a Property Dualist?, *Journal of Consciousness Studies*, 9 (2) 57-64.
- Searle, J. (2003). *Minds, Brains and Science* (Thirteenth Printing), Harward University Press.
- Searle, J. (2004a). *Mind: A Brief Introduction*, Oxford: Oxford University Press.
- Searle, J. (2010). Mental Causation, Conscious and Unconscious: A Reply To Ant-honie Meijers, *International Journal of Philosophical Studies*, 8 (2), 171-177.
- Sider, T. (2003). What's So Bad About Overdetermination, *Philosophy and Phenomenological Research*, Vol. 67, 719-726.
- Stern, R. (2020 Fall). Transcendental Arguments, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/transcendental-arguments/>>.
- Shapiro, L. A. and Sober, E. (2007). Epiphenomenalism: The Do's and the Don'ts, in G. Wolters and P. Machamer (eds.), *Thinking About Causes: From Greek Philosophy to Modern Physics*, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Shapiro, L. (2010 November). Lessons From Causal Exclusion, *Philosophy and Phenomenological Research*, Vol.LXXXI, N.3, ss.594-604.
- Smart, J.J.C. (1959). Sensations and Brain Processes, *Philosophical Review*, (68), 141-156.
- Üner Kaya, A. (2021). Bilincin Zor Problemi, *Felsefe Dünyası*, 2 (74), 136-167.
- Woodward, J. (2003). *Making Things Happen: A Theory of Causal Explanation*, Oxford University Press.

- Woodward, J. (2008). Mental Causation and Neural Mechanisms. In *Being reduced: New essays on reductive explanation and special science causation*, edited by J. Hohwy and J. Kallestrup, ss.218–262. Oxford: Oxford University Press.
- Woodward, J. (2015). Interventionism and Causal Exclusion. *Philosophy and Phenomenological Research*, (91), 303–347.

Öz: Bazı zihin felsefecileri indirgemeci olmayan fizikalist zihin teorilerinin bilinç ile fiziksel dünya arasındaki nedensel etkileşimi açıklayamayacağını iddia eder. Problem, fiziksel süreçlere indirgenemeyen bilincin, fizik yasalarını ihlal etmeden fiziksel dünya ile nasıl etkileşime girdiğini açıklamakla ilgilidir. John Searle Biyolojik Doğalcılık olarak adlandırdığı zihin teorisinde indirgemeci olmayan bir tutum sergilerken aynı zamanda zihinsel nedensellik problemini çözdüğünü iddia eder. Bu çalışmada amacım Searle'ün zihinsel nedensellik problemine önerdiği çözümü değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak zihinsel nedenselliğin ne olduğu ve nasıl anlaşıldığına değineceğim. Ardından konuyla ilgili problemin genel bir çerçevesini çizerek indirgemeci olmayan fizikalistlere yöneltilen spesifik eleştirileri ele alacağım. Son olarak ise bahsi geçen eleştirileri göz önüne bulundurarak Searle'ün zihinsel nedensellik açıklamasının hangi koşullar altında doğru kabul edilebileceğini göstereceğim.

Anahtar Kelimeler: Bilinç teorisi, zihinsel nedensellik, biyolojik doğalcılık, dışlama argümanı, üstbelirlenim.

[¹] Bu makale, yazarın 2020 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde savunduğu *The Problem of Mental Causation in John Searle's Theory of Consciousness* adlı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

